

Resensies / Reviews

- Specman, M.T. 2007. **A Biblical vision for Africa's development?** Pietermaritzburg: Cluster Publications.
(*B.J. van der Walt*) 565
- Magezi, Vhumazi. 2007. **HIV/AIDS, poverty & pastoral care & counselling: a home-based and congregational systems ministerial approach in Africa.** Stellenbosch: African Sun.
(*J. Steyn*) 568
- Hansen, Len, *ed.* 2007. **Christian in public: aims, methodologies and issues in public theology.** Stellenbosch: African Sun.
(*J.M. Vorster*) 570
- Ericson, Maria. 2007. **Making and sharing the space among women and men: some challenges for the South African church environment.** Stellenbosch: African Sun.
(*H.J.M. van Deventer*) 573

Fokusresensies

- Ozroveh, S. 2008. **Die Heilige Gees en Pinkstervolheid.** Vereeniging: Christelike Uitgewersmaatskappy.
(*N.P. Heystek*) 575
- Bierman, Henk. 2007. **Leer die Bybel speel-speel ken.** Mosselbaai: Mosprint.
(*A.J. Coetsee*) 577
- Louw, Daniël. 2007. **Wow, God! Oor die verrassende binnepret van glo.** Wellington: Lux Verbi.BM.
(*H. Goede*) 579

Mosterd, Bennie. 2008. Teen die gety. Vereeniging: Christelike Uitgewersmaatskappy. (S.F. Kruger)	581
Knouwds, Floris. 2007. 'n Belofte wat hou: Bybelse dagboek vir getroudes. Wellington: Lux Verbi.BM. (G.A. Lotter)	582
De Villiers, Emile. 2007. Die bewesiekte: my worsteling met Parkinsonisme. Pretoria: LAPA Uitgewers. (J-A. van den Berg)	584

Resensies / Reviews

Specman, M.T. 2007. A Biblical vision for Africa's development?

Pietermaritzburg: Cluster Publications. 316 p. Prys: R150,00.

ISBN: 978 18750 5371 1.

Resensent: B.J. van der Walt
Skool vir Filosofie, Potchefstroomkampus,
Noordwes-Universiteit

Hierdie boek is belangrik aangesien dit deur 'n (swart) Afrikaan uit Suid-Afrika geskryf is wat nie kritiekloos teenoor die situasie van armoede in Afrika staan of net buitelanders daarvoor blameer nie. Die skrywer wil die probleme as Christen vanuit 'n Bybelse perspektief aanpak. (Dat hy dit 'n "teologie van ontwikkeling" noem, vind ek egter jammer – alles wat Skriftuurlik regverdig kan word, is nie noodwendig *teologie* nie!) Verder blyk dit ook dat hy op hoogte is met verskillende ontwikkelingsteorieë. Sy eie voorkeur lê by 'n "People Centred Development Model".

Om van groter praktiese nut te wees, kon die *boek* wel korter gewees het as 316 bladsye – 'n mens het nie meer die tyd om sulke dik boeke te lees nie. Persoonlik sou ek byvoorbeeld die lang hoofstukke 4-7 (p. 78-190) wat oor genesingswonders en die posisie van bedelaars in antieke tye handel, aansienlik verkort het, aangesien dit bloot agtergrondmateriaal vir die verstaan van die kernteks (Hand. 3:1-10) bied.

Hoewel Speckman nie eksterne oorsake ontken nie, noem hy die volgende interne redes vir die huidige situasie op die kontinent waardeur Afrikane hulle eie potensiaal ondermyn en ná kolonialisme nog self weinig gedoen het om die natuurlike rykdomme van Afrika te ontgin:

- Die selfsug, eiebelang en soeke na mag en geld van veral leiersfigure.
- Die neiging om terug eerder as vooruit te dink.

- Daar word nog steeds in ideologiese terme (bv. dié van die Marxisme) gedink, terwyl die res van die wêreld lankal by die Koue Oorlog verby is.
- Die tradisionele Afrikakommunalisme (*ubuntu*) word verromantiseer.
- Die Christelike sendelinge het 'n dualistiese, wêreldvreemde evangelie in Afrika verkondig.
- Terwyl kolonialisme en (in Suid-Afrika) apartheid al lankal iets van die verlede is, ly baie Afrikane nog steeds aan 'n *victim mentality*.
- Onbekwaamheid, onbetroubaarheid, korrupsie en oorloë vernietig die kontinent.
- Daar heers in Afrika 'n toenemende bedelaarsmentaliteit (*dependency syndrome*) of afhanklikheid van buitelandse aalmoese, apatie en verlies aan 'n eie identiteit.
- Hierdie afhanklikheidsmentaliteit lei onder andere tot 'n gebrek aan motivering en inisiatief (traagheid), onproduktiwiteit en 'n lae selfbeeld.

Speckman vat dit alles saam deur te sê dat die geestelike ingesteldheid (*attitude of mind*) van Afrikane sal moet verander – 'n radikale gedagteskuif (*mindshift*) word benodig.

Speckman stel baie duidelik dat “modernistiese” ontwikkeling *nie* as oplossing vir Afrika se skreiende armoede kan dien nie. Die blote *ekonomiese* en *tegnologiese* ontwikkelings (van die staat), of die internasionale gemeenskap, of die aalmoese (van kerke) *motiveer* nie mense om verantwoordelikheid vir hulle eie toekoms te neem nie, maar bevorder eerder groter afhanklikheid (p. 13). Ander gevolg is (vgl. p. 31 e.v.) dat die lokale konteks as gevolg van die makro-aanpak verontagsaam word; menslike verhoudings en die natuurlike omgewing word vernietig; dit is nie volhoubaar nie; die onderontwikkeling van die Suide word verkeerdlik aan die oorontwikkeling van die Noorde toegeskryf. Hy verkies hierteenoor tereg 'n meer holistiese ontwikkelingsmodel waardeur mense self bemagtig word om hul eie potensiaal te ontsluit, sodat hulle eie inisiatief ontplooi word in plaas daarvan om bedelaars te wees (p. 23).

Die skrywer is van mening dat die Bybel in die lig van Korten se People Centered Development (d.w.s. kontekstueel gelees) die

motivering kan bied om werklik te ontwikkel. Hy motiveer die rede waarom die Bybel betrek moet word soos volg: 'n Bybelse grondslag gee 'n legitieme rol vir kerke in ontwikkelingwerk; die Bybel speel nog 'n belangrike rol in die lewe van baie Afrikane; en hierdie religieuse perspektief bepaal Afrikane se lewenswyse.

Speckman wil die Bybel dus “kontekstueel” lees. Hoewel hy in hierdie opsig tereg sê dat *eksegese* altyd met *eisegese* gepaard gaan, hel hy myns insiens taamlik ver oor na kontekstualisme. (Die teks is slegs 'n resultaat van die konteks (p. 55), of kontekstuele eksegese bied 'n korreksie op die Skrif (p. 72).) Hierbenewens romantiseer hy tog weer die kommunalisme of sterk gemeenskapsgevoel in Afrika (vgl. byvoorbeeld p. 44). Myns insiens is *ubuntu* eerder 'n deel van die probleem as 'n oplossing daarvoor. Verder is hy ook ooroptimisties oor die sogenaamde postmodernisme.

In die lig van die beperkte ruimte van die resensie, kan nie verder op hierdie punte ingegaan word nie, maar word eerder op die hoofboodskap van die boek gefokus.

Speckman se eksegese van die kerngedeelte van Handeling 3:1-10 is seker die waardevolste gedeelte van sy boek. Daaruit maak hy belangrike gevolgtrekkings oor hoe Suid-Afrika sy bevryding in werklike ontwikkeling kan omskep (p. 243-264). Hy skets met groot duidelikheid die magteloosheid van die kreupel bedelaar (fisiek, ekonomies, sosiaal, ens.) en sy afhanklikheid teenoor sy latere bemagtiging. Petrus en Johannes bemagtig hom nie met 'n aalmoes (geld) nie, maar deur sy (fisieke, psigiese, religieuse en sosiale) situasie te verander. Speckman (p. 264) se konklusie is dus dat die evangelie en *handouts* onversoenbaar is. Die evangelie beteken transformasie van die menslike gees. Persoonlike of internasionale hulp (aalmoese) bied alleen *krukke* en nie eie *bene* waarop mense kan staan nie.

Die skrywer (vgl. p. 274 e.v.) gee ten slotte 'n aantal riglyne wat hy uit die geskiedenis van die kreupel bedelaar van Handeling 3:1-10 aflei as Bybelse ontwikkelingsmodel:

- Katalisators (soos Petrus en Johannes) is nodig om mense van hulle afhanklikheid te bevry, sodat hulle op hul eie voete kan staan. Dit stem ooreen met wat ander navorsers ook oor ontwikkeling sê, naamlik dat Afrika nie uit sy armoedefuik kan ontsnap nie – dit het hulp nodig om op die eerste trappie van die ontwikkelingsleer te kan kom.

- Nie net individue nie, maar die hele gemeenskap moet gemobiliseer word.
- Sosiaal-gedeelde waardes soos die volgende is 'n vereiste: 'n werksetiek, 'n gees van mededeelsaamheid en samewerking, pligsgetrouheid in die nakoming van selfs eenvoudige dinge soos die betaal van rente en elektrisiteit.
- Hy lê groot klem op 'n *transformed mind, a complete mindshift* (p. 282) of positiewe denke:

... the role Africans assigned to themselves since the days of resisting colonialism has not been transformed. Those who struggled against the apartheid system which represented and protected inherent colonialism remain the same some fifteen years after the abolition of statutory apartheid which Africans resisted militantly and violently. This leaves Africans throughout the continent in a combative, semi combative and 'complaining' modes, something which at times affects their ability to work towards 'self determination'. (p. 282.)

Ten spyte van kleiner punte van kritiek, wil ek die boek graag aanbeveel by lesers in Afrika wat vanuit 'n Christelike oriëntasie by ontwikkelingswerk betrokke is. Die evangelie kan mense inderdaad motiveer om in die krag van God uit hulle ellende op te staan!

Magezi, Vhumazi. 2007. HIV/AIDS, poverty & pastoral care & counselling: a home-based and congregational systems ministerial approach in Africa. Stellenbosch: African Sun. 243 p.
Price: R180,00. ISBN: 978-1-920109-91-2.

Reviewer: J. Steyn
Practical Theology, University of the Free State

Questions that usually challenge pastoral caregivers and counselors are being revisited and answered in this book. The main question being: How could home-based pastoral care and counselling within a congregation be done effectively in order to provide a support structure for poor people affected?

The author challenges the church whose main task is to love and care, to show their support and solidarity especially to those impoverished and who might be suspected to fall into the HIV and AIDS cycle of hopelessness. He bases this view on the fact that pastoral

therapy operates from an eschatological perspective and should thus foster hope to those infected and affected by HIV and AIDS.

He also challenges Christian caregivers and those concerned with HIV and AIDS to intervene by breaking the cycle of evil spirits or supernatural deities, though it may appear primitive and irrational, as any sickness or crisis for Africans are always linked to supernatural causes.

Main themes being addressed in the publication are the following:

- A contextual understanding of HIV and AIDS
- The interplay between HIV and AIDS and poverty in Africa
- The HIV and AIDS pandemic
- Pastoral counselling to HIV and AIDS affected people within an African setting
- Home-based care: a responsive paradigmatic approach to the HIV and AIDS pandemic in Africa

The value of the publication is to be found in being a resource for HIV and AIDS caregivers, faith-based NGO programme planners, church leaders implementing *koinonia* in praxis, as well as helping Christians to develop a practical approach towards those suffering from poverty, HIV and AIDS.

The target readers of this publication is not only those mentioned above but also those concerned and interested in making the transition from hearing the Word to applying the Word of God (a doing theology). Probably the greatest value is on the terrain of home-based carers. Not only will this publication provide valuable information for those infected and affected by the sickness, but will also direct newcomers in the helping professions to guide and appropriate actions and responses.

The main point of departure is to root the ways that are familiar to the cultural context of Africans back to the Bible. This becomes an “interplay” between HIV and AIDS and poverty on the one hand, versus understanding and applying the Word, on the other hand. For Magezi this means to “call out” and care for one another (*ecclesia*) in terms of:

- Seeking ways of understanding and applying faith;
- seeking ways of conversing and communication in faith; and

- seeking ways of appropriate action in faith.

Although the author explains the process of pre- and postcounselling, he does not unpack his view that “a Christian counsellor should be saturated with Scripture” (p. 121), which is according to him the need in HIV and AIDS counselling. The disease might bring forth issues of ethical dilemmas. Yet not one of the models mentioned viz. the *kerygmatic* or *nouthetic*, provide a meaningful counselling method due to the fact that both lack the engagement with human existence especially on developing spiritual growth. It is, however, significant that the stages of the sickness are tabled on p. 197-201, with possible pastoral counselling responses regarding each one of the stages. It is also valuable that the differences between counselling and pastoral counselling are outlined.

This highly recommended publication speaks for itself in concluding:

Pastoral care and counselling in Africa need to address the twin challenges of HIV/AIDS and poverty, and provide effective support systems to families during times of crisis as well as during the terminal stages and bereavement care. The gospel promises should not merely be lip service but enfolded and embodied. (p. 229.)

Hansen, Len, ed. 2007. Christian in public: aims, methodologies and issues in public theology. Stellenbosch: African Sun. 290 p. Prys: R180,00. ISBN: 978-920109-35-6.

Resensent: J.M Vorster
Fakulteit Teologie, Potchefstroomkampus,
Noordwes-Universiteit

Sedert Tracey die konsep *publieke teologie* aan die orde gestel het, word hierdie begrip druk bespreek, veral na aanleiding van die aktiewe en relevante werk van die Beyers Naude Instituut van die Universiteit van Stellenbosch onder leiding van sy direkteur, Nico Koopman. Hierdie publikasie is die derde wat in die Instituut se boekereeks uitgegee word. Die Instituut is ook bekend vir die interessante colloquiums wat gereeld aangebied word oor die rol van die kerk en die Christelike geloof in die veranderende Suid-Afrikaanse samelewing en sy noue samewerking met die Fakulteit Teologie van die Vrye Universiteit van Amsterdam. In hierdie bundel word die volgende temas aan die orde gestel:

- What does “public” mean? Questions with a view to public theology – Dirkie Smit
- Religious voices in public places – Werner Wolbert
- Speaking of God ... Ballyhooing in public – Clive Pearson
- Civil religion, political theology and public theology: What’s the difference? – Max L. Sackhouse
- A “Private side” to public theology? Mysticism revisited – Lee Hansen
- The Christian as the Christ in society: Karl Barth’s public theology and its implications for democratic South Africa today – Rothney S. Tshaka
- Against escapism: Dietrich Bonhoeffer’s contribution to public theology – Frits de Lange
- “Thenonomous culture” as motif in Paul Tillich’s public theology – Clint Le Bruyns
- “Damned if you do, damned if you don’t”: rereading the public theology of the Christian Institute for the contemporary practitioner – James R. Cochrane
- The relationship between church and state in a democracy with guaranteed freedom of religion – Pieter Coertzen
- What do Canadian politicians expect of the churches? – David Pfrimmer
- Women embodying public theology – Christina Landman
- Rereading New Testament texts: a public-theological resource for addressing gender inequality in the context of HIV/AIDS in South Africa – Miranda N. Pillay
- Christianity and the environment in (South) Africa: four dominant approaches – Ernst M. Conradie
- Becoming a human being in solidarity: confronting neo-liberal destruction – towards liberation from traumatising, greed, fear and stress in theological perspective – Ulrich Duchrow
- Public witness in the economic sphere? On human dignity as a theological perspective – Nico Koopman and Dirkie Smit

- The Beyers Naudé Centre for Public Theology: five years on – Nico Koopman

In die eerste artikel gee Dirkie Smit 'n interessante beskrywing van die begrip *publieke teologie* aan die hand van die sosiale filosofie en die analise van Jürgen Habermas. Hy toon aan dat die term *publiek* baie verskillende betekenisse kan hê en dat dit in die definiëring van publieke teologie in berekening gebring moet word. Sy konklusie is dat publieke teologie verskillende gestaltes kan aanneem afhangede van die teoloog se beskouing oor wat “publiek” is. Max Stackhouse sien publieke teologie in onderskeiding van *civil theology* en *politieke teologie* as 'n teologie waarin geloofsgemeenskappe

... work their way through the convictions of the people and the policies of the multiple institutions of civil society where the people live and work and play, that make up the primary public realm.

Dieselfde tema word in die ander artikels aan die orde gestel en kenners op verskillende terreine wys op die relevansie van 'n Christelike lewens- en wêreldbeskouing en samelewingsleer op die publieke terrein. Die skrywers waarsku teen kerklike onbetrokkenheid wat getipeer word met terme soos *mysticism* en *escapism*. Die artikels getuig almal van deeglike navorsing en kundigheid van die publieke terrein wat aangeraak word. Hiermee dra hulle by tot 'n uiters noodsaaklike besinning oor die rol van godsdiens in die publieke sfeer.

Hierdie besinning is om tweërlei redes noodsaaklik. Eerstens laat dit lig val op die konsep van 'n *sekulêre staat* in die sin dat die openbare (publieke) terrein vry moet wees van godsdiens. Godsdiens word na die privaatsfeer verskuif en hierdie beskouing is baie gewild in die politieke filosofie in Suid-Afrika vandag. 'n Belangrike les kan in hierdie verband van die postmodernisme geleer word en dit is dat die vakuum wat die verskuiwing van godsdiens laat, nie ongevol bly nie, maar gevul word met ander ideologieë. Daar is immers geen neutrale terrein nie. Waarom moet godsdiens dan verdwyn uit die publieke sfeer? Tweedens neig die teologie en geloofspraktyke van baie Christene in Suid-Afrika vandag na spirituele ervaring en dit is asof die “vergeesteliking” van die teologie en bedieningspraktyke self 'n onttrekking aan die publieke sfeer impliseer. Godsdiens word dan in 'n piëtistiese sin beskou as 'n deel van die mens se lewenservaring naas sy ervaring op die ander terreine van die openbare lewe. So kom die kerk langs die publieke terrein en die

geloof langs die denke te staan. Hierdie “vergeesteliking” is ook nie baie opgewonde oor ’n publieke rol vir die Christelike etiek nie.

Met die lees van hierdie belangrike bundel het ek weer tot die besef gekom dat die reformatoriese teologie per definisie “publiek” is. Is dit nie wat Kuyper wou uitwys met sy “kerk as organisme”, Barth met sy onderskeiding van *Christengemeinde* en *Bürgergemeinde* en “anonieme” Christelike openbare betrokkenheid, en Heyns en andere met die koninkryksgedagte nie? Wie die koningskap van Christus oor alle lewensterreine bely, kan die teologie nie anders sien nie. Teologie moet binne die raamwerk van sy eie begripsanalises die hele samelewing hanteer. Myns insiens wys hierdie bundel oor “publieke teologie” indringend op hierdie feit. Die bundel is ’n goeie bydrae om die Reformatoriese teologie weer tot die besef te bring van sy “publieke” roeping. ’n Besef van hierdie roeping is belangrik juis omdat kerke in die tyd van apartheid so min blyke gelewer het van ’n publieke gewete en Christene moet nie weer in daardie modus van denke vasval nie. Die boek is nie net ’n belangrike bydrae tot relevante teologiese besinning in Suid-Afrika nie, maar moet as noodsaaklike leesstof beskou word vir enigeen wat dit ernstig bedoel met die rol van die kerk in die samelewing.

Ericson, Maria. 2007. Making and sharing the space among women and men: some challenges for the South African church environment. Stellenbosch: African Sun. 76 p. Price: R85,50. ISBN: 978-1-920109-87-5.

Reviewer: H.J.M. van Deventer
Subject Group Theology, Vaal Triangle Campus,
North-West University

In this publication the Swedish author presents the results of research conducted in South Africa between 2003 and 2006 on the gender aspects of reconciliation in post-TRC South Africa. The research continues her earlier doctoral dissertation (2001, Lund University) in which she investigated reconciliation and the search for a shared moral landscape by focusing on South Africa and Northern Ireland as case studies.

The main argument in the present book is developed in three sections. In the first entitled, “Building, re-building and transforming relationships”, she addresses some of the theoretical aspects dealing with the need for (re-)building relationships in a divided society

like ours. Based on the work of the renowned Norwegian sociologist, Johan Galtung, specific attention is paid to the type of *shalom* enhancing relationships needed in society.

The next section deals with the challenges faced by churches (and society as a whole) as regards relationships between women and men in the current context. Here she makes use of testimonies before the TRC to sketch the ways in which women (ultimately irrespective of race or political affiliation) suffered inequalities, exclusion and restrictions and also considers what the effects of these were. She notes that due to the pressing need to reach political aims liberation movements did not pay enough attention to issues of gender.

In the third and longest section of the book she considers the possibility of churches becoming “safe spaces” and agents for peace (*shalom*) in society. In this part she spends much time highlighting current challenges regarding gender relations in churches and does not venture far beyond the theoretical possibility of churches becoming “safe spaces” in society. In this way the subheading of the book, referring us to “some challenges”, in fact becomes the major issue addressed in this section. It holds true that one cannot deal with a problem unless one knows its full extent. This book holds up a mirror to churches in South Africa to take a critical look at ourselves and the way in which we are following in the footsteps of Jesus Christ as regards gender relations in the church.

The book lists many examples of people in the church not being prepared to address the wrongs in society that are build upon man-made (sic) systems. In fact in some cases a system like patriarchy will be defended from the Bible at the cost of the message of liberation for all in Christ. Although the book does not offer many practical guidelines for the road ahead, church groups concerned about gender issues (as all churches should be!) will find this mirror valuable. It shows us how cautious one should be not to be blinded by stereotypical ideas about gender as our society makes its way towards respecting each other as human beings created in God’s image.

In any congregation this book can serve more than one function and is therefore recommended. To some it will give an indication of certain challenges already conquered successfully; for others it may open up new challenges not discovered or considered thus far; and to a few it surely will provide hints towards making and sharing the space between women and men in the church.

Fokusresensies

Ozrovech, S. 2008. Die Heilige Gees en Pinkstervolheid.
Vereeniging: Christelike Uitgewersmaatskappy. 406 p. Prys:
R129,95. ISBN: 978-1-77000-52-6.

Resensent: N.P. Heystek
Emeritus Gereformeerde Kerk Wapadrant, Pretoria

Solly Osrovech is een van die bekendste skrywers in Suid-Afrika. Hy was vir 40 jaar predikant in die Kaapprovinsie, waarna hy hom voltyds toegespits het op die skryf van Christelike boeke met 'n sterk pastoraal-homiletiese inslag. Uit sy pen het reeds meer as 130 boeke verskyn. Dit wil gedoen wees!

Hierdie jongste boek van hom beslaan twaalf hoofstukke wat hy in verband bring met die *volheid van die Heilige Gees*. Duidelik is dit geskryf met die oog op Pinkster 2008.

Die skrywer is wyd belese en die leser kom gou agter dat 'n leeftyd se omgang met die Woord en met die God van die Woord, hier op 'n besondere wyse saamvloei. Solly die godskind in Christus, en Solly die priester-profeet van God, wat nie durf swyg nie.

Die twaalf hoofstukke waarna verwys is, gaan oor kernsake in die Bybel, soos die Heilige Gees en die Tien Gebooie, die Heilige Gees en kernmomente in Petrus se lewe, die Saligsprekinge en die Heilige Gees, Jesus, die Samaritaanse vrou en die Heilige Gees, Lukas 15 en die Heilige Gees. Daar word ook aandag gegee aan Die Onse Vader as riglyn vir ons gebedslewe, voorvereistes vir Pinkstervolheid, die kruiswoorde van Christus en die Heilige Gees, die omvang van Geesvervulling, die vrug van die Gees, die gelykenis van die tien jong meisies en God se boodskap aan sy kerk (lg. verwys na Jesus se briewe aan die sewe gemeentes van Klein-Asië).

Bovermelde hoofstukke word verder in 115 subdele verdeel van nagenoeg drie bladsye elk. So het die skrywer vir homself ruimte geskep om in elke onderafdeling goed te kan kommunikeer en die Godsopenbaring oop te maak. In hierdie opsig is dit een van Solly se mees geslaagde boeke wat ek gelees het.

Die teks is ryk en vol van die waarheid van die Woord. In die *Inleiding* gee die skrywer sy siening oor die Heilige Gees as persoon, en die werking van die Gees. Ons kan voluit saamgaan met perspektiewe soos “Die Heilige Gees is ’n Persoon en kom nie na ons in losstaande paaie, so dan en wan, nie. Ons moenie verwag dat die Pinkstergebeure letterlik herhaal sal word nie. Die Heilige Gees het gekom om vir altyd by ons te bly.” Die stelling dat “Pinkstertyd (jaarliks) ’n bergtopervaring is”, strook egter nie met die werklikheid dat Pinkstervolheid en Geesvervulling dwarsdeur die jaar ’n wonderlike werklikheid behoort te wees nie (p. 11). Miskien is dit net ongelukkige woordkeuses.

In aansluiting hierby sal lesers soms probleme hê met die skrywer se logika en die vraag of hy altyd die skopus en telos van ’n Skrifdeel raakvat. In sy bespreking van die Tien Gebooe onderskei hy nie altyd suiwer tussen die verskillende gebooe nie (vgl. veral p. 51). Wat gesê word is nie onbybels nie, dit word net streng gesproke by die verkeerde gebod betrek. Ook die verklaring en toepassing van die gelykenisse neig na allegoriese verklarings. Elke onderdeel word ewe belangrik geag en tot ’n groot mate verselfstandig tot ’n eie preek of boodskap. Die gevolg is dat die fokuspunt van die gelykenis soek raak.

Ek is oortuig die boek bied vir die gewone lesers ’n magdom inligting, lering en motivering. Die feit dat die hele boek in Christus begrond word deur die werking van die Heilige Gees tot eer van die Vader, maak dit ’n baie lesenswaardige boek. Die skrywer skram ook nie weg van standpuntname oor kontensieuse sake soos voorhuwelike seks en homoseksualiteit nie (vgl. p. 46-47). Vir leraars is hier heerlike preekstof. By die skrywer kan geleer word hoe om sonder verskoning en tog met groot deernis, ’n appèl tot geloof en gehoorsaamheid te maak.

Ek beveel die boek graag van harte aan al sou meer presiese onderskeidings en formulerings hier en daar die waarde van die boek kon verhoog. Die groot letters lees maklik en die skryfstyl vloei ritmies, soos ons al bederf is met Solly se boeke. Ons sien die Heilige Gees baie plasties werk in die lewe van gelowiges. Ook baie buite-Bybelse verhale wat die werking van die Gees in gelowiges se lewe illustreer, word betrek. Die boek is netjies in hardeband gedruk. Ons hartlike gelukwense aan die skrywer met nog ’n puik boek!

Bierman, Henk. 2007. Leer die Bybel speel-speel ken.

Mosselbaai: Mosprint. 241 p. Prys: R130,00.

ISBN: 978-0-620-39223-5.

Resensent: A.J. Coetsee

Skool vir Bybelwetenskappe en Antieke Tale,
Potchefstroomkampus, Noordwes-Universiteit

Vir sommige persone is Henk Bierman meer bekend as die regisseur en aanbieder van die radioprogramme “Wat sê die Bybel?” en “Die Bybel in ons lewe”. Sy nuwe boek, *Leer die Bybel speel-speel ken*, bevat die jarelange ervaring van sy omgang met die Bybel – die hande-arbeid van ’n deskundige op die gebied van Bybelkennis.

Die skrywer sien die noodsaaklikheid van ’n opskerpings in Bybelkennis in ons samelewing wat visueel ingestel is. Gelowige kinders en volwassenes se Bybelkennis is ongelukkig oor die algemeen maar baie skraps. Bybels is in oorfloed (verskeie gesinne besit selfs meer as een vertaling), maar die inhoud daarvan word nie werklik bestudeer nie. Hierdie skat van Bybelkennis bly onontgind, en persone se eie geestelike lewe ly daaronder.

Die doel van die skrywer is dus om Bybelkennis by lesers op te skerp – op ’n prettige manier. ’n Mens onthou beter as hy dit geniet terwyl hy memoriseer, en dit is juis wat die skrywer regkry. Tog is dit noodsaaklik om hier te noem dat die skrywer nie ligweg met die inhoud van die Bybel omgaan nie. Allermens. Die volle inhoud van die Bybel word met eerbied gedek, maar spelenderwys.

Die inhoud van die Bybel word in veertien afdelings ingedeel, onder andere wysheidsliteratuur, die klein profete, die evangelies en die algemene briewe. Elkeen van hierdie afdelings bevat nege onderafdelings met vrae, wat uit die volgende bestaan:

- **Algemene kennisvrae.**
- **Staan dit so in die Bybel of nie?** Sekere Bybelgedeeltes word aangehaal met doelbewuste feitefoute, wat deur spelers uitgeken moet word.
- **Waarom of aan wie dink ek?** Ses leidrade word vir die leser gegee om ’n saak (bv. ’n voorwerp, gebeurtenis of persoon) te identifiseer.

- **Wie het gesê en by watter geleentheid?** Direkte aanhalings word met hulle Skrifverwysings gegee waarby die leser die spreker en plek van die aanhaling moet gee.
- **Roepers.** 'n Stel woorde moet voltooi word, en daar moet verduidelik word hoekom hulle bymekaar pas (bv. "Simson en ...").
- **Kriptiese leidrade of anagramme.** Die versteekte antwoord word binne 'n kriptiese leidraad of baie slinkse anagram gesoek.
- **Dui die plek aan.** Die korrekte pleknaam moet op 'n Bybelkaart weergegee word – die doel is om die wêreld van die Bybel beter te leer ken.
- **Pasmaats.** Twee helftes moet bymekaar gepas word, gewoonlik twee dele van 'n vers.
- **Kom gou uit die doolhof.** Hier word vrae met 'n keuse van twee antwoorde gegee – indien die vraag reg beantwoord word, volg die speler die regte pad deur die doolhof, maar indien verkeerd, vat dit hom met 'n ompad terug na die begin.

Die skrywer het 'n puntestelsel by sy speletjies ingewerk, sodat daar tred gehou kan word van spelers se vordering en daar is ook 'n kompetisie-element. Bonuspunte word ook vir ekstra antwoorde gegee. Dit alles verseker dat daar op 'n vermaaklike manier werklik Bybelkennis opgedoen word.

Die spel kan op verskeie maniere gespeel word, óf deur groepe, óf deur enkelinge. Dit is ideaal vir Bybelstudiegroepe, Jeugverenigings en gesinne: uitstekende groepsdinamika word beloof! Elke persoon benodig net 'n skryfding en papier.

Hierdie boek lewer 'n onontbeerlike bydrae tot die opskerpings van Bybelkennis. Die boek is op 'n eenvoudige manier saamgestel, sodat die hele gesin dit maklik sal kan verstaan en speel. Dit beteken egter nie dat die inhoud altyd so maklik is nie! Baie van die vrae wat as algemene kennis gevra word, moet eers in die Bybel opgelees word. Maar dit dra daartoe by dat die inhoud van die Bybel gelees en onthou word.

Die skrywer is by uitstek die persoon wat interessantheite uit die Bybel kan haal, en hy het dit inderdaad gedoen. Ek is vol vertroue dat hierdie boek mense speel-speel sal leer om die Bybel te lees.

Louw, Daniël. 2007. Wow, God! Oor die verrassende binnepret van glo. Wellington: Lux Verbi.BM. 164 p. Prys: R99,95. ISBN: 978 07963 0676 0.

Resensent: H. Goede

Skool vir Bybelwetenskappe en Bybeltale,
Potchefstroomkampus, Noordwes-Universiteit

Die titel van hierdie boek lok onwillekeurig 'n reaksie uit. Sommige lesers sal onmiddellik niks daarmee te doen wil hê nie, want 'n mens praat nie so oor God en godsdiens nie. By sommige lesers mag dit nuuskierigheid uitlok, maar hulle sal verkies om tog eerder 'n gesonde afstand te handhaaf. Ander weer sal deur die titel geïnspireer word om die boek op te tel en te lees. Eersgenoemde twee kategorieë sal armer wees deur hulle gebrek aan waagmoed en laasgenoemde kategorie sal vir geen oomblik spyt wees nie. Die skrywer is goed bekend as teoloog en akademikus op die terrein van die praktiese teologie. Maar met hierdie publikasie bewys hy homself egter bo alles as pastor met 'n oog vir die behoeftes van die moderne mens, en veral jongmense, gebalanseer met 'n gesonde dosis dogmatiek in 'n moderne baadjie.

Die uitgewers beskryf die publikasie soos volg (sien Lux Verbi.BM se webtuiste):

Hier is uiteindelik 'n klein dogmatiek vir gewone mense. Sonder stywe teologiese terminologie, lekker loslit maar met al sy kennis as jare lang professor in praktiese teologie gesels prof. Daniel Louw oor kernbegrippe en kwessies van die Christelike geloof en die algemene lewe.

'n Meer akkurate beskrywing van die boek kom nie maklik in 'n mens se gedagtes op nie. Die taalgebruik en beeldspraak is modern en inderdaad byna geheel en al ontledig van dogmatiese terminologie. Soms val dit vreemd op die gereformeerde oor en wonder 'n mens kortstondig of dit gepas is. Let wel, net kortstondig, want 'n mens besef byna onmiddellik dat die lyne vanuit die gereformeerde dogmatiek oor elke tema duidelik aan te dui is. Die skrywer verkondig nie 'n nuwe teologie nie, maar wel die evangelie van Jesus Christus in verstaanbare, beeldryke en dikwels humoristiese Afrikaans.

Uit die Vóór-skrif en Vraag-skrif blyk dit dat die “verrassende binnepret van glo” in die titel eintlik ernstige ondertone dra. Daar is niks ligsinnigs aan nie, maar dit is wel vreugdevol. Dit is daardie punt waar die gelowige se verhouding met God intense innerlike

vreugde skeep, wanneer die gelowige se “ek” en God gesinkroniseer is. Die skrywer sê: “Binnepret kom uit ’n toestand van vrede en kwalitatiewe eiesoortigheid waarbinne die manier waarop ’n mens God verstaan, klop met die ervaring van die lewe rondom jou en in jou.” (p. 17.) Dit is die hoop en vreugde in die ontdekking dat God werklik dáár is. Die binnepret van die geloof word gestel teenoor die spiritualiteit van walging, die sogenaamde “AF”-kultuur van ons tyd, waarin godsdiens as ’n pretbederwer eerder as ’n pretmaker beskou word. Godsdiens gaan oor alles wat sondig en verkeerd is: Jy mag nie dans nie, jy mag nie op Sondag swem nie, jy mag nie dit of dat nie. Die skrywer dui oortuigend aan dat geloof en godsdiens lekker is, maar dat die binnepret van die geloof afspeel rondom die kruis van Christus, ons Middelaar en sy bloed, sy bespotting (p. 28).

In die res van die boek plaas die skrywer sowat 30 temas oor die hele spektrum van die dogmatiek binne hierdie raamwerk van gelowige binnepret. Telkens kan ’n mens nie anders nie as om saam hom uit te roep *Wow!*, want in elke tema staan God deur sy Woord op die voorgrond. Hoewel die taalgebruik modern is en die beeldspraak eietyds is, hou die skrywer vas aan die basiese geloofswaarhede wat in die Skrif geopenbaar word. Sy moderne herskryf van die leer van die kerk vind op die vlak van toepassing plaas en so weerstaan hy die versoeking om die geloofswaarhede daaragter te relativeer. Veral jongmense sal onmiddellik met die toepassings assosieer, want dit kom uit hulle leefwêreld. Dit hanteer hulle kwelvrae oor ’n verskeidenheid onderwerpe eerlik: menswees, geloof, liefde, verhoudings, swaarkry, seksualiteit, huwelik, kuns. Die boek bevat ook hoofstukke oor versoening, dissipelskap, ouderdom, die sakramente, asook oor die dood en die hemel. As gevolg van die moderne taalgebruik voel die (jong) leser nooit dat die skrywer vanuit die hoogte na hom toe afpraat nie.

Die skrywer sê self: “Miskien moet ek waarsku: Hierdie *Wow*-boek kan binne die kragveld van die Heilige Gees aan gevestigde tentpenne ruk.” (p. 153.) Dit is ’n waarskuwing wat nie ligtelik opgeneem moet word nie, want die trant van die boek alleen sal moontlik vir sommige gelowiges aanstoot gee. Tog meen ek dat hierdie publikasie verpligte leesstof vir veral ons jong lidmate (laat laerskool en ouer) en vir alle predikante en ander kerkleiers behoort te wees. Vir predikante bied dit ’n blik op die moderne lewe wat van onskatbare waarde is, en dit dra die kernwaarhede van die Christelike geloof op ’n eietydse en gepaste wyse aan ons jongmense oor. Die skrywer behoort gelukkig te word met ’n eiesoortige en baie geslaagde publikasie.

Mosterd, Bennie. 2008. **Teen die gety.** Vereeniging: Christelike Uitgewersmaatskappy. 169 p. Prys: R69,95.
ISBN: 978-1-86829-712-2.

Resensent: S.F. Kruger
Gereformeerde Kerk Middelburg-Noord

Hierdie boek bied bemoediging vir die Christen in die wyse waarop hy die hedendaagse leefwêreld van terugslae, tragedies en pyn hanteer. Alhoewel die boek in 2001 alreeds verskyn het (met 'n herdruk in 2008) bly dit 'n baie aktuele beskrywing van die dinamiese Christen se reaskies op die kontemporêre lewensituasies.

Die oogmerk met hierdie boek is eerstens om lesers te laat verstaan wie hulle is voor God en in Christus en waarheen hulle op pad is, sodat hulle in geloof aan die kruis sal vashou en bedienaars van die versoening in 'n onversoende wêreld sal wees.

Die tweede oogmerk sluit by die eerste aan, maar word in meer besonderhede gestel. Die fokus op ons spesifieke landsomstandighede lei tot die weergee van uitgangspunte wat die gesindheid (of denkingesteldheid) van die leser bepaal, sodat hy/sy in die moderne lewe nie moedeloos gaan word nie.

Die derde oogmerk is m.i. veral van waarde. Dit handel oor die Christen se navolging van Jesus Christus. Christenskap word as radikaal, totaal en integraal beskryf.

Die “gety” in die titel van die boek verwys na die voorkoms van moord, geweld, gewapende roof, misdad, verkragting, kindermolestering, diefstal, dwelmhandel en immoraliteit in Suid-Afrika. Hierdie beskrywing word nugter en nie alarmisties gestel nie. Die oproep gaan aan die leser uit om as oorwinnaar en verteenwoordiger van God 'n verskil te maak – al is dit as enkeling. 'n Goeie beskrywing word gebied van die status en verantwoordelikhede van die verteenwoordiger van God. Daarby word ook 'n hoofstuk gewy aan ons missionêre roeping.

Die aanbieding van hierdie temas is vervleg met motiewe wat 'n mens in die outeur se ander boeke ook kry, soos die belangrike plek van gebed en geestelike oorlogvoering. Die outeur se persoonlike passie vir die Here is opvallend.

Hier en daar is 'n opmerking wat aanvegbaar kan wees en wat nie teologies gefundeer is nie – veral in die bylae aan die einde. Die boek is egter nie bedoel om 'n teologiese dissertasie van onder-

werpe te wees nie, maar eerder 'n praktiese, inspirerende boek wat lesers wil aktiveer. Dit is die moeite werd om te lees.

Knouwds, Floris. 2007. 'n Belofte wat hou: Bybelse dagboek vir getroudes. Wellington: Lux Verbi.BM. 389 p. Prys: R99,95.
ISBN: 978 07963 0630 2.

Resensent: G.A. Lotter
Vakgroep Praktiese Teologie, Potchefstroomkampus,
Noordwes-Universiteit

Hierdie dagboek is anders as gewone dagboeke in die sin dat dit spesiaal vir getroudes geskryf is en 'n besondere manier van aanpak verteenwoordig. Die samesteller van die dagboek is die Christelike skrywer, Floris Knouwds, bekend vir 'n verskeidenheid populêre boeke. Die metode wat gevolg is, is dat tien bekende Christelike skrywers en hulle eggenotes saamgewerk het en elke egpaar verantwoordelikheid geneem het vir een maand se dagstukkies.

Daar is by elke maand 'n tema en kort boodskappie, met iets anders daarmee saam wat as 'n "praktiese toepassing" kan dien. Uit hierdie boodskappies is dit duidelik dat die skrywers baie ervaring van huweliksberading het, maar ook dat hulle uit hulle eie ervaring put en self in goeie huwelike staan.

Daar is byvoorbeeld vir Januarie en Februarie 'n boodskap, en dan in 'n ander formattering, 'n beginsel wat oor die huwelik gaan en onderaan is twee soorte opdragte, *vir nadenke* (waaroor die egpaar moet nadink) en 'n opdrag getitel *kuiertyd* waar die egpaar oor iets moet praat of iets saam moet doen. Onderaan die bladsy by elke dag, is *lewenswoorde*, waar 'n toepaslike teks vir die dag of situasie aangehaal word.

Sommige van die ander maande het sake soos *Om te doen, Vir haar, Vir hom* en *Terwyl ons in mekaar se oë kyk*. Hierdie is 'n besondere aanpak, want dit is maniere om prakties met mekaar en die verhouding besig te wees. Elke dagstukkies het dus deurgaans drie komponente: 'n "lerende" gedeelte, 'n verwysing na die Skrif en dan 'n toepassingsgedeelte.

Nêrens word daar riglyne gegee hoe egpare hierdie dagboek behoort te hanteer nie en dit is juis opwindend en uniek. Die man en vrou kan afwisselend die boodskap lees en die toepassing

bespreek, of hulle kan dit selfstandig lees en saam die toepassing doen en Skrifgedeeltes hanteer. Wat wel duidelik is, is dat egpare tyd sal moet maak om hierdie dagboek konsekwent te gebruik, veral omdat dit *daaglik*s gelees en toegepas moet word, omdat dit volgens datums geskryf is. Hier sal die praktyk dinge dalk anders rig, omdat baie egpare besige lewens het met eie loopbane en verantwoordelikhede met kinders en ander verpligtinge. Dit sou ook moontlik wees om net fasette van die drie komponente hierbo genoem, te gebruik.

Vir egpare wat niks saam doen nie, selfs ook nie eers saam bid en Bybellees nie, kan hierdie 'n gestruktureerde begin wees om nader aan mekaar te beweeg (en nie net op geestelike vlak nie).

Die ander voordeel wat hierdie dagboek inhou, is dat dit vir egpare 'n *patroon* kan skep om op voort te bou: kommunikasie, gesprek en nadenke oor hulle huwelik – iets wat baie huwelike dringend nodig het! 'n Huweliksberader kom pynlik onder die indruk hoe egpare van mekaar wegbeweeg. Dit is dan baie makliker dat iets of iemand tussen hulle kan inkom en die vervreemding bespoedig wat tot egskeding kan lei.

Dit lyk dus na 'n goeie idee dat hierdie dagboek aanbeveel word vir verskillende soorte egpare: dié wat *pas getroud* is en nog 'n basis moet opbou van kommunikasie, gesprek en betrokkenheid by mekaar; dié wat langer getroud is en 'n *behoefte* het om gestruktureerd en op gereelde basis aan hulle huwelik te “werk” sonder om na 'n kamp of iets toe te gaan en dan les bes, die paartjie wat *probleme ondervind* en besef hulle moet ernstig hard aan hulle huwelik begin werk anders dryf hulle uitmekaar.

Die konsekwente, daaglikse gebruik van die dagboek, sal definitief opoffering en streng dissipline vra, maar die vrugte daarvan behoort genoeg beloning te wees.

Waarvan ek veral hou, is die variasie in die dagboek. Daar is dele wat op die man gemik is en dele op die vrou; dit gaan oor kommunikasie en die seksuele en 'n verskeidenheid ander temas. Uiteindelik word die hele veld van die rykdom van huweliksopbou op 'n praktiese, Skrifgefokusde, interessante en bevatlike manier gedek.

Die skrywers moet gelukkigwens word met hierdie inisiatief. Alhoewel die eerste uitgawe reeds in 1999 verskyn het, is hierdie heruitgawe te verwelkom. Die dagboek word sterk aanbeveel vir alle egpare, maar in die besonder vir dié wat hierbo genoem is. Dit is

ook 'n ideale geskenk vir 'n paartjie wat in die huwelik tree of sommer as geskenk wanneer 'n mens vermoed dit nuttig gebruik kan word.

De Villiers, Emile. 2007. Die bewesiekte: my worsteling met Parkinsonisme. Pretoria: LAPA Uitgewers. 109 p. Prys: R80,00. ISBN: 978-0-7993-3921-5.

Resensent: J-A. van den Berg
Departement Praktiese Teologie,
Universiteit van die Vrystaat

Emile de Villiers vertel in sy boek, *Die bewesiekte: my worsteling met Parkinsonsime*, hoe dié gevreesde siekte sy onwelkome reis-gesel geword en gebly het. Op die voorblad van die boek vertel die beeld van hande reeds die klem op die belangrikheid en betekenis van verhoudings vir die Iyer aan die bewesiekte, oftewel Parkinson se siekte.

In die sestiental hoofstukke neem die skrywer die leser op 'n reis deur sy eie lewe en word 'n fotoverhaal gebied van hoe die donker skaduwee van die bewesiekte homself, sy gesin en sy beroep as predikant in skadu gehul het. In die beskrywing hiervan word die leser nie net bekendgestel aan die skrywer se gesinslede en verskillende geneeshere nie, maar ook aan Parkinson se siekte self.

Die bekendstelling verkry verdere momentum as die skrywer op 'n persoonlike wyse die ervaring van die verskillende simptome van die ontstellende siekte beskryf. Die leser word aan die hand van die skrywer se eie ervaring van verskillende mediese benaderings begelei om die wêreld van diagnoses en Westerse en alternatiewe medikasie te verken. Die beskrywings geskied op 'n persoonlike wyse en word met egtheid en integriteit oorvertel. Voorbeelde hiervan is wanneer die skrywer die leser nie net aan die inhoud en betekenis van die leraarsamp bekendstel nie, maar ook verwoord hoe die siekte verantwoordelik was vir 'n vervroegde aftrede en die aanpassing hierby.

In die lees van die boek is ek getref deur die pynlike eerlikheid waarmee die outeur sy verhaal verwoord. Aksente wat dit beklemtoon kan onder meer duidelik gehoor word in die aangrypende verhaal van die outeur se ervaring van die prosedure voor, tydens en na die operasie. Die geskakeerdheid van die vertelling word versterk

wanneer die vertelling die invloed van die siekte op verskillende lewensterreine verken. Die emosionele hoogland van 'n hernude en aangrypende huweliksbelofte tussen die skrywer en sy vrou, asook die emosionele laagland van die afskeid van 'n geliefde hond dra by tot dié kartering. Die skrywer verdwaal egter nie in hierdie emosionele landskap nie en op nugtere wyse word selfs die werklikheid van die finansiële ten tyde van aftrede aan die hand van praktiese merkers bespreek. Terselfdertyd word die vertelling met humor gekleur, wat daarvoor verantwoordelik is dat die teks in genuanseerdheid groei. Die reliëf en kontoere van dié verhaallandskap word voortdurend gekaart aan die hand van geloofskoördinate vanuit die Skrif.

Wat die redaksionele versorging van die werk betref, kom ongelukkig plek-plek spelfoute asook formuleringsfoute voor. Dit is jammer dat die taal en formulering in die boek nie beter versorg is nie.

Die bewesiekte: my worsteling met Parkinsonisme, is nie net bedoel vir die lyers van Parkinson se siekte of hulle gesinne nie, maar vir elkeen wat die proses van die verwerking van pyn, trauma en verlies deurleef. Hierdie boek verdien 'n wye lesersforum en ek beveel dit van harte aan vir elkeen.

